

รูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุด

ในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน

ASEAN Clean Tourist City Standard Development Model of Nan Municipality

ปองขวัญ สว่างทุกซ์

Pongkwan Srangtook

สาขารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยน่าน มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์

Department of Public Administration,

Uttaradit Rajabhat University Nan College

jing-jingjo@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน 2. ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองน่านต่อการดำเนินงานพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดของเทศบาลเมืองน่าน 3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดกับความคิดเห็นต่อการดำเนินงานพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน และ 4. ศึกษาแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน ใช้กลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ จำนวน 375 คน จากการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การตรวจสอบการแจกแจงของตัวแปรอิสระ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณศึกษาผลกระทบของตัวแปร โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้นเพื่อ

ประเมินความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างตัวแปรต่างๆ และ 2) กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 13 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1.ในภาพรวมระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน อยู่ในระดับมาก 2.ความคิดเห็นของประชาชนในภาพรวมเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน 3. ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กัน 4. รูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน ได้แก่ 4.1) พัฒนาสภาพสังคมของชุมชน 4.2) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 4.3) พัฒนานโยบาย 4.4) พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน 4.5) พัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา(1); มาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาด(2); เทศบาล(3)

Abstract

This study explores the key factors driving the development of clean tourism standards in Nan Municipality, Thailand, and examines the public perception of these initiatives. The objectives were fourfold: (1) to identify factors influencing clean tourism development; (2) to assess residents' views on municipal operations; (3) to analyze the relationships among the identified variables; and (4) to propose a development model aimed at positioning Nan as the cleanest tourism-standard city in ASEAN. A mixed-methods design was employed. Quantitatively, 375 residents were selected through convenience sampling and surveyed using structured questionnaires. The data were analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation, multiple regression, and structural equation modeling (SEM). Qualitatively, 13 key informants were interviewed using a structured format, and their responses were analyzed through content analysis. Findings revealed that the contributing factors to clean tourism development were rated highly, with strong public approval of

the municipality's efforts. All examined variables were significantly interrelated. Based on the results, a development model was proposed, comprising five core components: social development, infrastructure enhancement, policy formulation, community participation, and environmental management.

Keywords: Development Model(1); Clean Tourist City Standard(2); Municipality(3)

1. บทนำ

ประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ทั้ง 10 ประเทศได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การพัฒนามาตรฐานเมืองท่องเที่ยวสะอาดของอาเซียน (ASEAN Clean Tourist City Standard: ACTCS) จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวในเมืองของประเทศสมาชิก (มาตรฐานเมืองท่องเที่ยวสะอาดของอาเซียน, 2563) มาตรฐาน ACTCS นี้ถูกพัฒนาให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอาเซียน (ASEAN Tourism Strategic Plan: ATSP) โดยใช้ตัวชี้วัดที่วัดความยั่งยืนและคุณภาพของการท่องเที่ยวในอาเซียน และตัวชี้วัดหลักในการประเมินตามมาตรฐาน ACTCS ประกอบด้วย การจัดการสิ่งแวดล้อม ความสะอาด การจัดการของเสีย การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและความสะอาด พื้นที่สีเขียว ความปลอดภัยด้านสุขภาพ การส่งเสริมสุขอนามัยและความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวและประชาชน รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว เป้าหมายหลักคือการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนท้องถิ่นและเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานการท่องเที่ยวให้ดีขึ้น

เทศบาลเมืองน่าน จังหวัดน่าน เป็นตัวอย่างที่น่าสนใจมากในการนำหลักการ

พัฒนาเมืองท่องเที่ยวสะอาดมาปรับใช้ เมืองน่านมีเสน่ห์ด้านศิลปวัฒนธรรมที่โดดเด่น โดยเฉพาะย่านเมืองเก่าที่นักท่องเที่ยวชื่นชอบ ทั้งเทศบาลและชุมชนต่างให้ความสนใจเรื่องความสะอาดของเมืองอย่างจริงจัง ซึ่งในปี 2561 เทศบาลเมืองน่านได้รับการยกย่องให้เป็น “เมืองท่องเที่ยวสะอาดที่สุดของอาเซียน” ในการประชุมการท่องเที่ยวอาเซียนครั้งที่ 37 (ผู้จัดการออนไลน์, 2565) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จในการเป็นเมืองท่องเที่ยวมาตรฐานระดับสูง และในปี 2566 ข้อมูลสถิติ ระบุว่า มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวกว่า 1.57 ล้านคน เมื่อเทียบกับปี 2562 (ก่อนเกิดโควิด) ที่มีประมาณ 953,895 คน คิดเป็นการขยายตัวร้อยละ 65 ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวก็เพิ่มขึ้นจาก 411 ล้านบาทในปี 2562 เป็น 4,410 ล้านบาทในปี 2566 เติบโตมากกว่า 10 เท่า (The nation, 2024) การเติบโตนี้ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องเตรียมพร้อมรองรับนักท่องเที่ยว และมีการจ้างงานในธุรกิจโรงแรมและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น

แม้ว่าเทศบาลเมืองน่านจะได้รับรางวัลดังกล่าว แต่การรักษามาตรฐานด้านความสะอาด ยังคงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เมื่อศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการศึกษเกี่ยวกับการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวตามมาตรฐาน ACTCS ในประเทศไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการและกลไกการบริหารจัดการที่ทำให้ประสบความสำเร็จ การขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยสำคัญ กระบวนการ และแนวทางปฏิบัติที่ดี (best practices) ที่ทำให้เทศบาลเมืองน่านสามารถบรรลุมาตรฐาน ACTCS ได้อย่างโดดเด่น จึงเป็นช่องว่างความรู้ที่ควรได้รับการศึกษา ปัจจุบันเทศบาลเมืองน่านกำลังเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ จากการขยายตัวของการท่องเที่ยว ตั้งแต่ปี 2565 มีปริมาณขยะมูลฝอย 30 ตันต่อวัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ (สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 2, 2565) นอกจากนี้ยังต้องตอบสนองความคาดหวังของนักท่องเที่ยวรุ่นใหม่ที่มีความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2565) ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การรักษามาตรฐานด้านความสะอาดของเมืองท่องเที่ยวต้องมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

การศึกษาเรื่อง "รูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน" จึงมีความสำคัญเพราะจะช่วยให้เข้าใจกระบวนการและปัจจัยสำคัญที่ทำให้เทศบาลเมืองน่านประสบความสำเร็จ ซึ่งจะเป็นฐานความรู้ในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการศึกษาที่มีความสำคัญในเชิงนโยบาย

เพราะจะให้ข้อมูลเชิงประจักษ์แก่ผู้กำหนดนโยบายในการออกแบบและพัฒนากลยุทธ์ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษาจะช่วยในการวางแผนและการกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาเมืองอัจฉริยะ (Smart City) และเมืองน่าอยู่ (Livable City) ของเทศบาลเมืองน่านให้มีความเหมาะสมและยั่งยืน โดยเฉพาะในยุคที่ความคาดหวังของนักท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปสู่การท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนมากขึ้น รวมถึงการศึกษานี้จะสร้างต้นแบบที่เทศบาลอื่นๆ ในประเทศไทยและภูมิภาคอาเซียนที่มีบริบทคล้ายกันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ เพื่อยกระดับคุณภาพการบริหารงานท้องถิ่นและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังช่วยให้เทศบาลเมืองน่านและองค์กรที่เกี่ยวข้องปรับปรุงกลยุทธ์และพัฒนานโยบายได้อย่างครอบคลุมบนพื้นฐานของข้อมูลที่เชื่อถือได้ ซึ่งจะนำไปสู่การรักษาความเป็นเมืองท่องเที่ยวสะอาดที่ยั่งยืน เสริมสร้างชื่อเสียงในระดับนานาชาติ และกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ผ่านการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว รวมถึงการขยายตัวของธุรกิจโรงแรมและธุรกิจต่างๆ ช่วยสร้างโอกาสการจ้างงานในท้องถิ่นให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดของเทศบาลเมืองน่าน
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองน่านต่อการดำเนินงานการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดของเทศบาลเมืองน่าน
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดกับความคิดเห็นของประชาชนต่อการดำเนินงานการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดของเทศบาลเมืองน่าน
4. เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดของเทศบาลเมืองน่าน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณปริมาณ ใช้ประชากรที่อาศัยอยู่ใน 30 ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน จำนวน 20,012 คน (เทศบาลเมืองน่าน, 2560) โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan (1970) ได้จำนวนที่เหมาะสมคือ 375 คน

การวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจำนวน 13 คน คือ 1) นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองน่าน 1 คน 2) คณะผู้บริหาร 3 คน 3) คณะทำงานรางวัลเมืองท่องเที่ยวสะอาดอาเซียน 3 คน 4) สมาชิกสภาเทศบาล 3 คน และ 5) ตัวแทนประชาชน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ลำดับเนื้อหาให้ครอบคลุม โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเมืองที่ท่องเที่ยวสะอาดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน 3) ความคิดเห็นของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองน่านต่อการดำเนินงานการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวสะอาดที่ในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) พร้อมบันทึกการสัมภาษณ์ที่ออกแบบจากการค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามกรอบแนวคิดการวิจัย โดยแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) คำถามเกี่ยวกับปัจจัย 5 ด้านที่มีผลต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวสะอาดของเทศบาลเมืองน่าน ได้แก่ 1. ปัจจัยด้านสังคมของชุมชน 2. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม 3. ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 4. ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน และ 5. ปัจจัยด้านนโยบาย ว่าส่งผลหรือไม่ 2) คำถามเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่านและการเพิ่มปัจจัยอื่น ๆ 3) ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยเชิงปริมาณ เริ่มจากการศึกษาทฤษฎีและทบทวนเอกสารเพื่อสร้างคำถาม จากนั้นแบบสอบถามถูกตรวจสอบและปรับแก้โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ผลการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามวิธีของ Rovinelli and Hambleton (1977, pp. 49-60) พบว่าทุกข้อมีค่าเกิน 0.50 และนำไปทดสอบกับประชาชนในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อประเมินความ

เชื่อมั่นและความเที่ยง โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) ซึ่งได้ค่า 0.96

การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คนตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) และโครงสร้าง (Construct Validity) โดยคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามวิธีของ Rovinelli and Hambleton (1977, pp. 49-60) พบว่าค่าถามทุกข้อมีค่าเกิน 0.5 และได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ โดยมีหมายเลขใบรับรอง URU-REC 014/2567 เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2567

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง 375 คน ตามสัดส่วนประชากรในแต่ละชุมชนโดยใช้บัญชีรายชื่อครัวเรือน และสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก พร้อมทั้งสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูล 13 คน พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์และวิธีการเก็บข้อมูล โดยขอความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล นำเสนอผลการวิจัยโดยไม่กระทบต่อผู้ให้ข้อมูล

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ โดยวัตถุประสงค์ที่ 1 และ 2 ใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สำหรับวัตถุประสงค์ที่ 3 ทดสอบการแจกแจงปกติด้วย Kolmogorov-Smirnov Z test และวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน รวมถึงใช้การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ส่วนวัตถุประสงค์ที่ 4 ใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อประเมินความเหมาะสมระหว่างโมเดลเชิงประจักษ์และโมเดลทางทฤษฎี และปรับปรุงโมเดลโดยอ้างอิงจากผลวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากการสัมภาษณ์ (Structured interview) โดยสรุปผลในภาพรวม ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้หมายเลขแทนชื่อผู้ให้ข้อมูล เพื่อรักษาความลับและไม่เปิดเผยตัวตนตามความต้องการของผู้ให้ข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ทั้งวิธีการเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอผลการวิจัยใน 3 ส่วนตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างประชาชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน จำนวน 375 คน พบว่า เป็นเพศหญิงส่วนใหญ่ 178 คน (47.47%) เป็นเพศชายรองลงมา 163 คน (43.47%) โดยกลุ่มอายุที่พบมากที่สุดคือ 31-40 ปี จำนวน 184 คน (49.7%) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่เป็นปริญญาตรี 162 คน (43.20%) อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 218 คน (58.13%) และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 10,001-20,000 บาท จำนวน 132 คน (35.20%)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยโดยรวมที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 3.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.22 เมื่อวิเคราะห์รายด้าน ปัจจัยด้านนโยบาย ส่งผลสูงสุดต่อการพัฒนาเมือง อยู่ในระดับมากด้วยค่าเฉลี่ย 3.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.25 รองลงมา คือ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน ด้วยค่าเฉลี่ย 3.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.30 ปัจจัยด้านสภาพสังคมของชุมชน มีค่าเฉลี่ย 3.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.32 จัดอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน อยู่ในระดับค่อนข้างมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.43 ส่วนปัจจัยที่มีผลน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 3.12 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.47

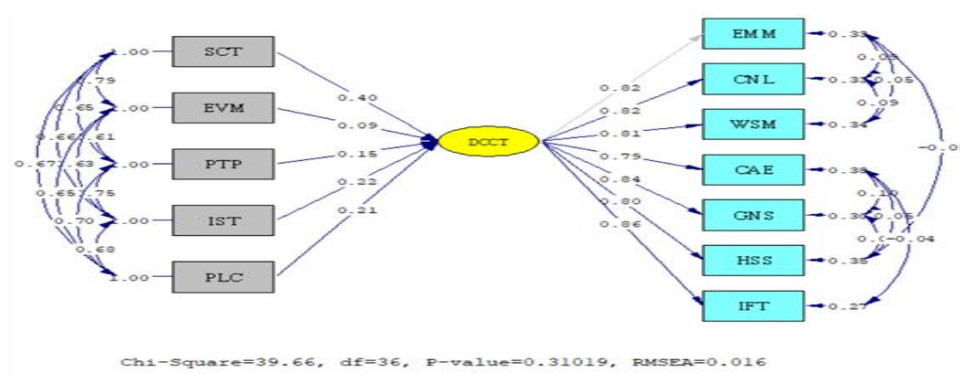
2.2 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประชาชนเขตเทศบาลเมืองน่านเห็นด้วยอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเมืองให้มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนเทศบาลเมืองน่าน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.33 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.24 เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน “ความสะอาด” ได้รับการเห็นด้วยมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.37 รองลงมา “การจัดการของเสีย” ค่าเฉลี่ย 3.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.38 “การสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและความสะอาด” ค่าเฉลี่ย 3.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.46 “โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับการท่องเที่ยว” ค่าเฉลี่ย 3.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.42 ตามด้วย “ความปลอดภัย

ด้านสุขภาพ รวมถึงความปลอดภัยและความมั่นคงของชุมชนเมือง” ค่าเฉลี่ย 3.31 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.42 ส่วน “การจัดการสิ่งแวดล้อม” ค่าเฉลี่ย 3.25 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.37 ตามลำดับ ส่วนอันดับสุดท้ายคือ “พื้นที่สีเขียว” ได้รับคะแนนต่ำสุด แต่ยังคงอยู่ในระดับเห็นด้วย ค่าเฉลี่ย 3.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) 0.45

2.3 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยคู่ที่มีความสัมพันธ์กันมากที่สุดคือตัวแปรปัจจัยด้านสภาพสังคมของชุมชน (SCT) กับตัวแปรปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน (EVM) ($r = 0.792$) รองลงมาคือตัวแปรปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (PTP) กับตัวแปรปัจจัยด้านนโยบาย (PLC) ($r = 0.696$) และตัวแปรปัจจัยด้านสภาพสังคมของชุมชน (SCT) กับตัวแปรความสะอาด (CNL) ($r = 0.695$) ตามลำดับ ส่วนคู่ที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุดคือตัวแปรปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (PTP) กับตัวแปรการสร้างการรับรู้เกี่ยวกับการรักษาสิ่งแวดล้อมและความสะอาด (CAE) ($r = 0.590$) ค่า Bartlett's Test of Sphericity มีค่าเท่ากับ 3991.039 ($p < 0.01$) แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแตกต่างจากเมทริกซ์เอกลักษณ์อย่างมีนัยสำคัญและค่า KMO มีค่าเท่ากับ 0.961 แสดงว่าตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน และเหมาะสมที่จะนำไปสร้างสมการทำนายตัวแปรตาม และสามารถที่จะนำมาวิเคราะห์โครงสร้างเชิงเส้นได้

2.4 จากการศึกษาวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 ศึกษารูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน

ภาพที่ 1./ โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน

จากการศึกษาโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น ดังภาพที่ 1 พบว่าปัจจัยด้านสภาพสังคมของชุมชน (SCT), ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน (EVM), ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน (PTP), ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน (IST) และปัจจัยด้านนโยบาย (PLC) ล้วนส่งผลต่อการดำเนินงานการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน ทั้งในรูปแบบของอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมในโครงสร้างความสัมพันธ์ของปัจจัยเหล่านี้ โมเดลนี้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($\text{Chi-Square} = 39.66$, $\text{df} = 36$, $\text{p-value} = 0.31019$, $\text{RMSEA} = 0.016$) ซึ่งแสดงว่าโมเดลมีความเหมาะสมกับข้อมูลและสามารถใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ดี

อิทธิพลรวม (Total Effect): ปัจจัยด้านสภาพสังคมของชุมชน (SCT) มีอิทธิพลรวมสูงสุดต่อการดำเนินงานการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน (Total Effect = 0.40) ตามมาด้วยปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน (IST) (Total Effect = 0.22) และปัจจัยด้านนโยบาย (PLC) (Total Effect = 0.21) ซึ่งแสดงว่าปัจจัยเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการพัฒนาเมือง

อิทธิพลทางตรง (Direct Effect): ปัจจัยด้านสภาพสังคมของชุมชน (SCT) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการดำเนินงานการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน (Direct Effect = 0.40) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 รองลงมาคือ ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐาน (IST) (Direct Effect = 0.22) และปัจจัยด้านนโยบาย (PLC) (Direct Effect = 0.21) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect): ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน (EVM) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการดำเนินงานการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่านผ่านปัจจัยอื่น ๆ (Indirect Effect = 0.09) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. อภิปรายผลการวิจัย

ในการศึกษาการวิจัยนี้ สามารถนำมาพิจารณาและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านนโยบาย ส่งผลเป็นอันดับแรกต่อการ

พัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาด เป็นไปได้ว่านโยบายคือแนวทางสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนา เมื่อตั้งแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่มีรายละเอียดชัดเจนแล้ว จะช่วยให้การนำนโยบายไปปฏิบัติบรรลุผลตามเป้าหมายได้ สอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่าผู้บริหารเทศบาลเมืองน่านให้ความสำคัญกับนโยบายที่กำหนดทิศทางและเป้าหมายชัดเจน มุ่งเน้นการจัดการขยะอย่างจริงจังและใส่ใจในรายละเอียด เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว อาทิ การจัดรถเก็บขยะตามเวลาที่กำหนดการออกข้อบังคับชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาถังขยะริมถนน และการพัฒนาภูมิทัศน์เมืองให้สอดคล้องกับแผนผังเมือง และมุ่งเน้นการพัฒนาเมืองให้มีมาตรฐานด้านความสะอาด พร้อมทั้งส่งเสริมความเข้าใจในแนวคิด ‘เมืองสะอาด’ ให้แก่คนในชุมชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้สอดคล้องกับเป้าหมาย อย่างไรก็ตามเทศบาลยังต้องติดตามประเมินผล และปรับปรุงวิธีการสื่อสารเพื่อให้ตรงกับปัญหาของแต่ละชุมชนก่อให้เกิดการพัฒนาเมืองที่ต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าว สอดคล้องกับข้อค้นพบของ ฤกษ์พรหมณี (2562) ที่ระบุว่า การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของเทศบาลจะประสบผลสำเร็จได้ ต้องมีนโยบายที่ชัดเจน เป็นระบบ และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่ต้องการยกระดับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวัฒน์ เมืองไทย (2561) ที่ชี้ว่าเทศบาลตำบลเนินขาม จังหวัดชัยนาท สามารถนำนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ไปปฏิบัติได้ เพราะแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนกำหนดกรอบการดำเนินงาน ขั้นตอน วิธีการดำเนินงานไว้ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างมาก กับการดำเนินงานของเทศบาลเมืองน่านต่อการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาด ซึ่งสะท้อนว่า เทศบาลให้ความสำคัญและมีการพัฒนาในหลายด้านจนประชาชนสามารถยอมรับได้ โดยเฉพาะด้านความสะอาดเป็นอันดับแรก เป็นไปได้ว่า เทศบาลเมืองน่านได้จัดการความสะอาดแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ติดตั้งถังขยะในจำนวนที่เหมาะสมในจุดท่องเที่ยวสำคัญ กำหนดรอบเวลาชัดเจนสำหรับการเก็บขยะและทำความสะอาดพื้นที่สาธารณะ รวมถึงมาตรการควบคุมและบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนข้อกำหนดด้านความสะอาด ส่วนด้านพื้นที่สีเขียวในเขตเทศบาลเมืองน่านมีค่าเฉลี่ยที่ต่ำสุด อาจสะท้อนว่า แม้จะมีพื้นที่สาธารณะตั้งอยู่ใจกลางเมือง แต่ยังไม่เพียงพอในการตอบสนองความต้องการ

ของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Green Urbanism ของ Beatley (2000) ที่ชี้ว่าเมืองยุคใหม่ควรบูรณาการพื้นที่สีเขียวเข้าไปในกระบวนการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ ไม่ใช่เพียงการจัดสรร “พื้นที่เหลือ” มาเป็นสวนสาธารณะ แต่ต้องพิจารณาทั้งระบบสิ่งแวดล้อมและการใช้ชีวิตร่วมกันอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ตาม Environmental Behavior Theory (Proshansky, Ittelson, & Rivlin, 1970) พฤติกรรมของมนุษย์ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากสภาพแวดล้อมที่ตนอาศัยอยู่ หากพื้นที่สีเขียวไม่ตอบโจทย์ด้านการใช้งานจริงของประชาชนย่อมทำให้เกิด “การละเลยพื้นที่” และนำไปสู่ความเสื่อมโทรมในระยะยาว ในมิติเชิงนโยบายเทศบาลจึงควรส่งเสริมการมีพื้นที่สีเขียวในที่อยู่อาศัย ปรับปรุงสวนสาธารณะให้ร่มรื่นและปลอดภัย รวมถึงสนับสนุนให้โรงแรมในเขตเมือง เข้าร่วมมาตรฐานโรงแรมสีเขียวของอาเซียน (ASEAN Green Hotel Standard) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ Simpao (2023) ที่ศึกษากรณีเมืองโฮลองกาโป ประเทศฟิลิปปินส์ พบว่าการพัฒนาโรงแรมสีเขียวและการควบคุมมลพิษทางเสียง การบำบัดน้ำเสีย จำเป็นต้องมีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันทุกตัว โดยตัวแปรปัจจัยด้านสภาพสังคมของชุมชนส่งอิทธิพลสูงสุด เป็นไปได้ว่าเพราะชุมชนภายในเขตเทศบาลเมืองน่านใส่ใจต่อการรักษาความสะอาดและมีการบังคับใช้มาตรการที่ชัดเจน รวมถึงการกระตุ้นให้ใช้วัสดุที่ไม่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ประชาชนเข้าใจเกี่ยวกับสภาพสังคมและการดำเนินชีวิตในพื้นที่ รวมถึงมีศักยภาพในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องผ่านความร่วมมือในรูปแบบกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ส่งผลให้ชุมชนสามารถจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมและสามารถรับมือกับปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างดี ผลการวิจัยเชิงปริมาณนี้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยระบุว่า การที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเมืองสะอาด พร้อมทั้งได้รับข้อมูลที่ชัดเจน จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ ทำให้สามารถทราบถึงจุดเด่นและจุดด้อยของพื้นที่ จึงอยากให้มีเวทีให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอเพื่อช่วยลดความขัดแย้ง สร้างความเข้าใจร่วม และเพิ่มพูนความเข้มแข็งให้กับชุมชนซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับ แนวคิดการสร้างชุมชนเข้มแข็งของชุมชน (Community Empowerment Concept) ที่ Perkins et al. (1990) ได้นำเสนอ โดยเน้นย้ำถึงกระบวนการที่ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถในการควบคุมชีวิตและสิ่งแวดล้อมของตนเอง รวมถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อพวกเขา

การที่ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและร่วมมือกันย่อมนำไปสู่การสร้างอำนาจต่อรองและการจัดการปัญหาในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 จากการศึกษาวรรณกรรม การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวสะอาดของเทศบาลเมืองน่านมีความสอดคล้องกับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพทำให้สามารถจัดลำดับความสำคัญของการพัฒนาเมืองน่านตามมุมมองของประชาชนได้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงเสนอรูปแบบการพัฒนาเมืองท่องเที่ยวสะอาดของเทศบาลเมืองน่าน ดังนี้: 1) พัฒนาด้านสภาพสังคมของชุมชน โดยมีอิทธิพลรวมสูงสุด เป็นไปได้ว่า หากการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางเมืองสะอาดแก่ประชาชนแล้ว ทำให้ชุมชน สามารถมองเห็นศักยภาพและปัญหาของพื้นที่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยให้สามารถประเมินสถานการณ์และวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมในระยะยาวได้อย่างเหมาะสม การเปิดเวทีสาธารณะ เช่น การประชุมหรือเสวนา เพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ยังเป็นกลไกสำคัญในการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมตั้งแต่ระดับครัวเรือน จนถึงระดับชุมชนนอกจากนี้ การดำเนินงานที่เป็นระบบควบคู่กับการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ จะช่วยลดความคลาดเคลื่อนทางความเข้าใจ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การพัฒนาเมืองสะอาดอย่างยั่งยืนซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) ของ Putnam (1993) ที่ชี้ว่าการมีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน คือทุนสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารชุมชนในระดับฐานราก จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ พบว่า ชาวบ้านต้องการให้มี "พื้นที่" สำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2564) ที่ชี้ว่าการจัดเวทีสาธารณะอย่างสม่ำเสมอมีบทบาทสำคัญในการลดความขัดแย้ง สร้างความเข้าใจร่วม และเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เหวียน อันห์ (Nguyen, 2024) ที่ศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในจังหวัดเตียนซาง ประเทศเวียดนาม พบว่าการบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานอาเซียนนั้น จำเป็นต้องมีการจัดเวทีหารือร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมความร่วมมือหลายภาคส่วน และมุ่งเน้นไปที่การเพิ่มคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน 2)

พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานมีอิทธิพลรวมลงมา เนื่องจากโครงสร้างพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ทั้งยังมีบทบาทสำคัญในการรองรับการขยายตัวของเมืองในหลายด้าน เช่น ระบบคมนาคม พลังงาน และการสื่อสาร ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นว่า ปัจจุบันเทศบาลเมืองน่านให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาและซ่อมแซมโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนและนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสมและทั่วถึง

แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิด การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานอย่างยั่งยืน (Sustainable Infrastructure Management) (OECD, 2019) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรเดิมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ลดการลงทุนที่ไม่จำเป็น และเพิ่มอายุการใช้งานของโครงสร้างพื้นฐานผ่านการบำรุงรักษาอย่างเป็นระบบ ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของสถาบันพระปกเกล้า (2563) ที่ระบุว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยควรให้ความสำคัญกับการบำรุงรักษาโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่เดิมเป็นลำดับแรก และจัดลำดับความสำคัญของโครงการลงทุนโดยอิงข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้การใช้งบประมาณมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kalman et al. (2024) ที่ศึกษาระบบการจัดการเมืองเพื่อการท่องเที่ยวยั่งยืนในกรุงบูดาเปสต์และเมืองมูมไบ พบว่าโครงสร้างพื้นฐานที่ยั่งยืนมีบทบาทสำคัญต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างความน่าอยู่ของเมืองในระยะยาว

3) พัฒนาด้านนโยบาย ในการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจัยด้านนโยบายมีค่าเฉลี่ยสูงสุดต่อการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดในเทศบาลเมืองน่าน ซึ่งสะท้อนถึงการรับรู้และความคาดหวังของประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่า “นโยบาย” เป็นกลไกหลักในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเมือง โดยเฉพาะในด้านการบริหารจัดการภาครัฐ การกำหนดแนวทางปฏิบัติ การจัดสรรทรัพยากร ทว่าเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณเพื่อประเมิน อิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ กลับพบว่า ปัจจัยด้านนโยบายมีอิทธิพลเป็นลำดับที่สาม การค้นพบนี้สะท้อนช่องว่างระหว่าง “การรับรู้ถึงความสำคัญ” กับ “ผลกระทบที่เกิดขึ้นจริง” ซึ่งอาจเกิดจากนโยบายในระดับเทศบาลยังไม่สามารถแปลงสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้อย่างทั่วถึง หรือขาดกลไกขับเคลื่อนในระดับพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง ช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ (Policy–Implementation Gap) (Pressman & Wildavsky, 1984) ซึ่งระบุว่า ความล้มเหลวของนโยบายจำนวนมากไม่ได้เกิดจากการออกแบบนโยบาย

ไม่ดี แต่เกิดจาก การขาดกลไกสนับสนุน ขาดเจ้าภาพ และขาดการสื่อสารข้ามระดับ ในกรณีของเทศบาลเมืองน่าน นั้นยังไม่มี “กลไกกลาง” ที่ทำหน้าที่แปลงนโยบายให้เชื่อมโยงกับการดำเนินงานของหน่วยงานระดับพื้นที่ เช่น การมีผู้รับผิดชอบโดยตรง แผนประเมินผล หรือระบบติดตามความคืบหน้า ทำให้แม้จะมีนโยบายที่ดี แต่กลับมีผลลัพธ์ในทางปฏิบัติไม่เด่นชัดเท่าที่ควร 4) พัฒนาด้านส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน มีบทบาทสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาขยะและยกระดับความสะอาดในเขตเทศบาลเมืองน่าน โดยควรสนับสนุนให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหาและมีช่องทางในการเสนอแนะแนวทางแก้ไข ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินงานของเทศบาลสามารถตอบสนองต่อความต้องการของพื้นที่ได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเอื้อต่อการพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน อีกทั้งการจัดตั้งคณะทำงานหรือกลุ่มอาสาสมัครที่เป็นตัวแทนชุมชนเพื่อร่วมประชุมกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้เกิดกระบวนการวางแผนที่มีโครงสร้างและความต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น เป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งพบว่า คนในพื้นที่มีความเข้าใจต่อปัญหาความสะอาดของชุมชนตนเองได้ดีกว่าผู้กำหนดนโยบายจากภายนอก การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้สะท้อนปัญหาและความต้องการ จึงทำให้หน่วยงานภาครัฐสามารถดำเนินการได้อย่างถูกทิศทางและมีประสิทธิผล แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิด Participatory Governance ของ Fung และ Wright (2003) ที่เน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชนในการตัดสินใจ วางแผน และติดตามผลการดำเนินงานอย่างมีส่วนร่วม ซึ่งช่วยลดช่องว่างระหว่างการบริหารจัดการเชิงนโยบายกับการปฏิบัติในระดับพื้นที่ และเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการเมืองในระยะยาว 5) พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน แม้จากผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณจะพบว่า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนมีอิทธิพลรวมอยู่อันดับสุดท้าย แต่แนวโน้มและผลกระทบระยะยาว ปัจจัยด้านนี้ยังคงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาด โดยเฉพาะในบริบทของเทศบาลเมืองน่าน ซึ่งมีทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางระบบนิเวศเป็นจุดเด่นของพื้นที่ พฤติกรรมของประชาชนในชุมชนส่งผลโดยตรงต่อสิ่งแวดล้อม ดังนั้น การส่งเสริมให้แต่ละชุมชนมี แผนการจัดการสิ่งแวดล้อม ที่ชัดเจนควบคู่กับการประชุมหารือเพื่อแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ จะช่วยสร้างความตระหนักรู้และการรับผิดชอบร่วมกันในระดับท้องถิ่น ประกอบกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพยังสะท้อนว่า หลายชุมชนมีแนวโน้มใส่ใจสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ซึ่งส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรม และนำไปสู่สภาพแวดล้อมที่สะอาด

และน่าอยู่มากยิ่งขึ้น แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Pretty (2003) ที่เสนอว่า “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม” เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืน เนื่องจากการให้คนในท้องถิ่นมีบทบาทและความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ จะช่วยให้มาตรการต่าง ๆ ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่

6. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยนี้ได้พัฒนา "รูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน" โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองอย่างเป็นระบบ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นให้มีความต่อเนื่องและปฏิบัติได้จริง ทั้งยังเป็นต้นแบบสำหรับเทศบาลอื่น ๆ ที่ต้องการยกระดับมาตรฐานความสะอาดและคุณภาพชีวิตของเมือง องค์ความรู้จากการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย ออกแบบมาตรการ และพัฒนากลไกการบริหารจัดการที่ครอบคลุม เพื่อตอบสนองการเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต

ภาพที่ 2./รูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดที่สุดในอาเซียนของเทศบาลเมืองน่าน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากคะแนนประเมินพื้นที่สีเขียวที่ต่ำที่สุด เสนอให้เทศบาลจัดสรรพื้นที่สวนสาธารณะให้เหมาะสมสัดส่วนกับพื้นที่ทั้งหมด และพัฒนาพื้นที่สีเขียวอย่างต่อเนื่อง

1.2 เทศบาลเมืองน่านควรกำหนดยุทธศาสตร์ด้านความสะอาดที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 เทศบาลเมืองน่านควรเปิดเผยข้อมูลผลการดำเนินงานและจัดระบบติดตามและประเมินผลที่เหมาะสม

2.2 ควรจัดประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่เทศบาลกับตัวแทนชุมชนเป็นประจำ เพื่อทำความเข้าใจปัญหาและร่วมกันกำหนดแนวทางแก้ไข

2.3 พัฒนาศักยภาพบุคลากรผ่านการอบรมมาตรฐานการท่องเที่ยวที่รักษาสสิ่งแวดล้อม ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองน่านอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1 ประเด็นด้านประชากร

ควรขยายขอบเขตการศึกษารูปแบบการพัฒนาเมืองที่มุ่งเน้นมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดในกลุ่มประเทศอาเซียนระดับภูมิภาค เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการของเทศบาล

2 ประเด็นด้านตัวแปร

ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาเมืองสะอาดให้สอดคล้องกับมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาด เพื่อค้นหาแนวทางใหม่ในการยกระดับและพัฒนาเมืองอย่างครอบคลุม

3. ประเด็นด้านเทคนิคการวิจัย

1) ควรนำรูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดในอาเซียนซึ่งผู้วิจัยเสนอ ไปใช้ในเทศบาลเมืองน่านเพื่อทดสอบและประเมินผลในการพัฒนาเมือง

2) ควรวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาเมืองที่มีมาตรฐานการท่องเที่ยวสะอาดระดับประเทศ พร้อมทั้งเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อได้ทราบข้อมูลอื่น ๆ เป็น การสะท้อนรายละเอียดของแต่ละพื้นที่

8. อ้างอิง

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2565). 10 เทรนด์ท่องเที่ยวปี 2565 ตอบโจทย์พฤติกรรม นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่. สืบค้นจาก <https://www.tatnewsthai.org/10-tourism-trends-2022>

กฤษณ์ พรหมณี. (2562). การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน: กรณีศึกษาเทศบาลเมือง. วารสารการบริหารท้องถิ่น, 12(2), 45–60.

คู่มือมาตรฐานเมืองท่องเที่ยวสะอาดของอาเซียน. (2563). มาตรฐานเมืองท่องเที่ยวสะอาดของอาเซียน. สืบค้นจาก https://krabi.mots.go.th/download/article/article_20191211132611.pdf

จารุวัฒน์ เมืองไทย. (2561). ผลการดำเนินงานตามนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ของเทศบาลตำบลเนินขาม จังหวัดชัยนาท. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี, 7(2), 65-75.

เทศบาลเมืองน่าน. (2560). ข้อมูลทั่วไป. สืบค้นจาก <http://nancity.go.th/nan/>

ผู้จัดการออนไลน์. (2565). เมืองสะอาดอันดับ1ของอาเซียน. สืบค้นจาก <https://mgronline.com/greeninnovation/detail/9610000081291>

สถาบันพระปกเกล้า. (2563). การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาสถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แนวทางการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒน์.

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษที่ 2. (2565). กรมควบคุมมลพิษติดตามการจัดการขยะของเทศบาลเมืองน่าน. กรมควบคุมมลพิษ. สืบค้นจาก <https://epo02.pcd.go.th/th/news/detail/107321>

- Beatley, T. (2000). *Green urbanism: Learning from European cities*. Island Press.
- Fung, A., & Wright, E. O. (2003). Deepening democracy: Institutional innovations in empowered participatory governance. London & New York: Verso.
- Kalman, B. G., Grotte, J., Lakshmi, V., Toth, A., Modos-Szalai, S., Zugor, Z., & Malatyinszki, S. (2024). Sustainable city tourism—A systematic analysis of Budapest and Mumbai. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(9). doi:10.24294/jipd.v8i9.7933
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Nguyen Anh Ngoc. (2024). Evaluation of community tourism activities in Cai Lay district, Tien Giang Province based on ASEAN community tourism standards. *Pakistan Journal of Life and Social Sciences*, 22(2), 8874-8886. Retrieved from https://www.pjlss.edu.pk/pdf_files/2024_2/8874-8886.pdf
- OECD. (2019). *Principles on urban policy: Sustainable infrastructure for inclusive growth*. Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Perkins, D. D., Zimmerman, M. A., Caldwell, R. A., & Wittig, M. A. (1990). Community psychology perspectives on community development. *American Journal of Community Psychology*, 18(4), 585-601.
- Pressman, J. L., & Wildavsky, A. (1984). *Implementation: How great expectations in Washington are dashed in Oakland; or, why it's amazing that federal programs work at all*. University of California Press.

- Pretty, J. (2003). Social capital and the collective management of resources. *Science*, 302(5652), 1912–1914. <https://doi.org/10.1126/science.1090847>
- Proshansky, H. M., Ittelson, W. H., & Rivlin, L.G. (1970). *Environmental psychology: Man and his physical setting*. Holt, Rinehart and Winston.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton University Press.
- Rovinelli, R. J. , & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in The assessment of criterion - referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*. 2, 49 - 60.
- Simpao, Kristine Joy S. (2023). ASEAN Green Hotel Standard Compliance: The Case of Subic Bay Metropolitan Authority, Olongapo City. *Asia-pacific Journal of Convergent Research Interchange*, 9 (3), 159-168.
- The nation. (2024, March19). Tourist visits soar in secondary cities of Northern Thailand: minister. *The nation*. Retrieved from https://www.nationthailand.com/thailand/tourism/40036519?utm_source=chatgpt.com